

čelije pobunjenika te urbano ratovanje. Kako se alžirski rat za nezavisnost danas vodi kao jedan od najvažnijih dekolonizacijskih ratova i procesa, moglo bi se protumačiti kako je film osuda francuskoga kolonijalizma, preciznije, posljedica do kojih je takav kolonijalizam doveo. No, kolonijalizam nije jednoznačan fenomen i ne odražava se svagdje jednako niti s jednakim posljedicama. U ovome je slučaju, krajnja posljedica težnja narodnome suverenitetu kroz dugotrajan i mukotrpan ratni sukob koji odnosi mnogo civilnih žrtava. Upravo to prikazuje i zadnja scena filma; alžirski narod kliče na ulicama demonstrirajući suverenost, čak i nakon poraza u oružanim sukobima, što je bilo dovoljno da uvjeri francusko civilno stanovništvo,

Redatelj Gillo Pontecorvo
(1919. - 2006.)

intelektualce (među kojima su kultni Jean Paul – Sartre i Raymond Aron), kao i predsjednika Charles de Gaullea, da 1962. Evijanskim sporazumom odobri nezavisnost Alžira i uspostavi trajni prekid vatre. Iz takvoga kuta promatranja, film ne biva nužno moralnom osudom (iako i za takvo promatranje ima osnove), već neumoljivim prikazom vojne taktike, urbanog ratovanja, civilnih žrtava i radikalizma, ali i svojevrsnoga umjetničkog koda ipak dobrodošlom završetku jednog od oblika otvorenog francuskog kolonijalizma. Iz te perspektive, svakako je simptomatična i obrnuta kolonizacija današnje Francuske od strane afričkih i alžirskih iseljenika te potvrđuje kako kolonijalizam u preobraženim oblicima i danas preživljava.

PRIKAZ KNJIGE

MITOVI, LAŽI I RATOWI ZA NAFTU

Autor: F. William Engdahl

Izdanje: Profil knjiga, Zagreb, 2012., 304 str.

Brvoje Petrović

Knjiga *Mitovi, laži i ratovi za naftu* F. Williama Engdahla, rezultat je njegova bavljenja naftnom politikom već niz godina. Ovaj poznati suvremeni ekonomski analitičar i stručnjak za geopolitiku, autor knjiga *Stoljeće rata*, *Stoljeće rata 2*, *Sjeme uništenja: geopolitika genetski modificirane hrane i globalno carstvo* te *Bogovi novca: Wall Street i propast "američkog stoljeća"*, u svojoj novoj knjizi iznosi okolnosti o začetku mita o ograničenim zalihama nafte i neznanstvenoj tvrdnji kako je nafta nastala od fosilnih ostataka dinosaura i biljaka.

Sadržajno, podijeljena je u 14 poglavlja koja kronološki prate događaje vezane uz anglo-američku kontrolu nad naftom, od Prvog i Drugog svjetskog rata preko regionalnih ratova i sukoba tijekom hladnoratovskoga razdoblja pa sve do suvremenih događaja poput pobuna na afričkome kontinentu 2010. i 2011. godine.

Naslovljavanjem prvoga poglavlja, *Ponavljanje katastrofalne pogreške* (15.-39.str.), autor je želio naglasiti kako je glavni uzrok poraza Njemačke, u oba svjetska rata, bio u tome što njezino vodstvo nije uvidjelo stratešku važnost kontrole nafte i oduzimanja te kontrole neprijatelju. Također, autor kroz poglavlje usmjerava pozornost i na ulogu koju je Velika

Britanija imala na Bliskom i Srednjem istoku gdje je, raznim prevarama i tajnim sporazumima tijekom i nakon Prvog svjetskog rata, osigurala kontrolu nad arapskim poljima bogatim naftom. Pa tako, osim o poznatome Sykes-Picotovom sporazumu, saznajemo o postavljanju probritanskih režima u arapskim zemljama, o njezinoj ulozi u grčko-turskom ratu, o prevari nad Arapima u Palestini i drugim događajima koje su Britanci iskoristili ili potaknuli kako bi se domogli kontrole nad naftom.

U drugome poglavlju, *Promjena globalne moći* (40.-48.str.), navodi se kako je nakon Drugog svjetskog rata u SAD-u došlo do određenih poteza, od uništenja električnih tramvaja do prestanka ulaganja u željezničke pruge, kako bi se oslobodili prijevozni putovi za gorivo dobiveno iz nafte, koja je u vlasništvu Rockefellerovih američkih naftnih kompanija.

Poglavlje *Tiho oružje za mirne ratove* (49.-72.str.), govori o počecima širenja utjecaja obitelji Rockefeller na američku vladu tijekom Eisenhowerovog mandata radi ostvarivanja interesa svog novog globalnog naftnog carstva. Također, unutar ovoga poglavlja, upoznajemo se s geofizičarom Marionom Kingom Hubbertom, koji je 1956. godine napisao znanstveni rad u kojem je prihvatio teoriju o fosilnom podrijetlu nafte, a da ju nije pokušao znanstveno potvrditi te zaključio da su zalihe nafte ograničene. Njegovom se pseudoznanstvenom tezom o ograničenim zalihama nafte služe naftni lobiji sve do današnjih dana ne bi li tako opravdali visoke cijene nafte jer, ako nafte ima u izobilju kako će opravdati njezinu visoku cijenu i podizanje te cijene u budućnosti.

Poglavlje *Dramatičan šok* (73.-100.str.), započinje događajima koji su prethodili naftnom šoku iz 1973. godine, odnosno, Nixonovim ukidanjem konvertibilnosti američkog dolara u zlato, čime je doveo do toga da je

bretonvudski sustav iz 1944. godine prestao postojati, a zamijenila ga je situacija u kojoj jedino američki dolar služi kao pričuvna valuta drugih zemalja. Nadalje, autor piše kako je naftni šok iz 1973. godine pripremljen na sastanku vodećih svjetskih financijskih i političkih moćnika, tzv. Družba Bilderberg, u Saltsjobadenu u Švedskoj te ističe povezanost iranskoga šaha s obitelji Rockefeller i ulogu Henryja Kissingera, predsjednika Vijeća za nacionalnu sigurnost Bijele kuće i američkog ministra vanjskih poslova, u pripremanju Yomkipurskog rata iz 1973. godine između Izraela i arapskih zemalja, koji je natjerao članice OPEC-a da povećaju cijene nafte.

U petome poglavlju, **Maltuzijanska energetska strategija** (101.-123.str.), upoznajemo se s nizom elitnih organizacija i *trustova mozgova* poput Rimskoga kluba, Stocklomske konferencije i Dana planeta Zemlje UN-a; studije MIT-a *Granice razvitka* i Trilateralne komisije, koje su, krajem 1960-ih i početkom 1970-ih godina, pokrenuli međunarodni krugovi izravno povezani s Davidom Rockefellerom. Cilj im je bio promovirati ideju *ograničenosti prirodnih resursa* te poticati upotrebljavanje tzv. alternativnih izvora energije, poput vjetrova i sunčeve energije. Tim su potezom namjeravali držati visoke cijene dok potražnja pada. Držeći kontrolu nad programom, nevladine su organizacije mogle držati kontrolu nad rezultatom te na taj način osigurati ne ugrožavanje ključnih naftnih interesa.

Poglavlje **Talac banke Chase Manhattan** (124.-141.str.), govori o nastanku Trilateralne komisije osnovane od strane Davida Rockefellera 1973. godine, a koju je sačinjavala odabrana poslovna, bankarska i politička elita iz Sjeverne Amerike, Zapadne Europe i prvi puta iz Japana. Članovi te komisije, predvođeni Zbigniew Brzezinskim, u velikome su broju popunjavali Carterovu administraciju, stoga je ona u pojedinim medijima nazivana i Trilateralnim predsjedništvom. Također, poglavlje je posvećeno i spletkama koje je David Rockefeller izveo kako bi njegova banka Chase Manhattan uspjela zamrznuti sredstva u inozemstvu i spasiti svoje milijarde nakon promjene režima u Iranu 1979. godine te kako je za to iskoristio talačku krizu američke ambasade u Teheranu.

Rat za naftu preko posrednika (142.-166.str.) naziv je sedmoga poglavlja u kojemu autor označava iračko-iranski rat kao početak gotovo neprestanog niza posredničkih ratova u režiji SAD-a te naposljetku, ratova koje će SAD izravno voditi u novome stoljeću; za kontrolu, naftom bogatog, Bliskog istoka. U poglavlju se još otkriva i Kissingerova uloga u tajnom naoružanju Saddama, o Saddamovim vezama s CIA-om i tajnom prodajom oružja Iranu, tzv. afera Iran-Contra. Washington je naoružavao obje strane u namjeri da rat, koji bi trebao potrajati nekoliko godina, pohara obje zemlje te

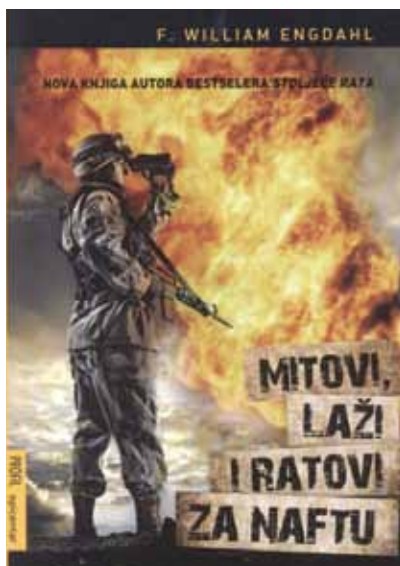
da na kraju nijedna strana ne pobijedi ili ne dobije odlučujuću prednost. Također, autor piše o izazivanju obrnutoga naftnog šoka 1985. godine, odnosno, privremene rušenju svjetske naftne cijene, što bi ga trebala provesti Saudijska Arabija, tada najveći svjetski proizvođač nafte, na nagovor američkoga ministarstva vanjskih poslova, a koji bi za cilj imao *ubrizgavanje* kratkoročnog poticaja američkom gospodarstvu i burzi, kako bi se stvorila bolja gospodarska situacija za izbornu kampanju Georgea Busha 1988. godine, te uzrokovanje bankrota Sovjetskog Saveza.

Tema osmoga poglavlja, **Kontrola sve nafte, posvuda** (167.-182.str.), Zaljevski je rat iz 1990. i 1991. godine koji se vodio radi ciljeva američke vanjske politike, koji nikada nisu javno određeni, nego ih se spominjalo u ublaženoj verziji pod terminom *Novi svjetski poredak*. Autor nas upoznaje sa *zakulisnim igrama* Bushove vlade koja je potajno poticala Kuvajt da preplavi tržište naftom i na taj način snizi OPEC-ovu cijenu nafte i financijski uništi ratom i dugom poharan Irak. Također, američki politički vrh poslao je jasnu poruku Saddamu kako neće zauzimati stajalište u potencijalnome sukobu između Iraka i Kuvajta, međutim, američka je vojska reagirala čim je Irak napao Kuvajt.

Poglavlje **Otimanje sovjetskih naftnih resursa** (183.-201.str.), ukazuje kako je, nakon pada komunizma, visoko na listi washingtonskih prioriteta stajala izravna kontrola nafte i plina na području Sovjetskoga Saveza. U poglavlju se govori o zauzimanju naftnih polja u Kazahstanu od strane anglo-američkih naftnih divova te o ratu u Čečeniji kao borbi između Rusije i SAD-a za kontrolu nad mogućim i postojećim naftovodnim putovima koji su prolazili kroz nju. Također, predstavljen je Cheneyov dokument iz 1992. godine *Smjernice obrambenog planiranja*, koji je bio uvod u ono što će postati jasna strateška doktrina nakon 11. rujna sadržana u *Bushovoj doktrini*. U njemu stoji kako će

politička i vojna misija SAD-a u razdoblju nakon Hladnog rata, biti sprječavanje pojave bilo koje supersile u Zapadnoj Europi, Aziji ili na području bivšega SSSR-a, što bi SAD-u omogućavalo da sam odlučuje o pokretanjima preventivnih ratova.

U poglavlju **Nova ruska revolucija** (202.-224.str.), autor piše o otkriću rusko-ukrajinskog znanstvenog tima iz 1994. godine koji je dokazao da nafta i prirodni plin dolaze duboko iz Zemljina plašta, a ne procesom biološkog trošenja. Tako je fosilna teorija o podrijetlu nafte znanstveno prokazana kao jedna od najvećih prevara u povijesti znanosti. Naglasili su kako su naftna polja obnovljiva te kako bi se, uz drugačije razumijevanje unutarnje dinamike Zemlje, nafta i plin mogli pronaći u izobilju po cijeloj planeti. Ako bi se ruska teorija pokazala istinitom, Washington bi mogao izgubiti jednu od

poluga geopolitičke kontrole, jer bi države poput Kine, Brazila, Indije, Pakistana i Turske počele razvijati nezavisne izvore za osnovnu energiju koja pokreće njihovo moderno gospodarstvo. Autor zaključuje kako je SAD-u bio potreban radikalni odgovor. Stoga će, u sljedećih desetak godina, uslijediti američki ratovi za naftu po cijelome svijetu, počevši s Irakom i Afganistanom.

U sljedećem poglavlju, **Veliki naftni kartel uzvrća udarac** (225.-245.str.), autor piše o iskorištavanju teorije geologa Campbella i Laherrera o *vrhuncu crpljenja nafte* od strane Dicka Cheneyja, kako bi opravdao vojnu intervenciju SAD-a u naftnim poljima Bliskoga istoka. Rat protiv terorizma, nevidljivoga neprijatelja, koji je pokrenut nakon 11. rujna, bio je samo izlika za globalni rat kontrole svjetske nafte, kao što je rat protiv *bezbožnoga komunizma* nekoć bio izlika za stvaranje trajne nacionalne sigurnosti. Prije američke okupacije Iraka, Saddam je potpisao ugovore o istraživanju iračkih naftnih polja s ruskim, kineskim i francuskim naftnim kompanijama, dok je američke isključio. Autor zaključuje da je Washington napao Irak kako bi preduhitrio gubitak, drugih po redu, najvećih rezervi konvencionalne nafte na svijetu i zbog stvaranja trajnoga lanca američkih vojnih baza iz kojih će se moći kontrolirati cijeli, naftom bogat, perzijski zaljev.

U dvanaestome poglavlju, **Ratovi za naftu između Rusije i Cheneyja** (246.-262.str.), autor piše kako je administracija Bush-Cheney imala jasnu stratešku misiju; osmisliti kontrolu golemog euroazijskog kontinenta bogatog mineralima i to odvajanjem Rusije od Kine, militariziranjem područja od Bliskoga istoka do Gruzije i Afganistana te kontroliranjem naftovoda na cijelom euroazijskom kontinentu. Prioritet Washingtona bio je veliki naftovod Baku-Tbilisi-Ceyhan kojim bi goleme naftne rezerve iz regije oko Bakua mogle doći na zapadna tržišta neovisno o ruskim naftovodima. Stoga su, u tu svrhu, u Gruziji i Ukrajini morali biti postavljeni proamerički režimi.

Trinaesto poglavlje, **Kina postaje nova meta** (263.-280.str.), posvećeno je Kini kao ekonomskoj sili u usponu za koju je američki rat protiv terorizma, na naftom bogatom islamskom svijetu, predstavljao veliki šok s obzirom na to da je ona već bila uložila u iračku naftu. Ipak, Kina je bila najaktivnija u Africi, a s time je ugrozila desetljeća washingtonske politike tretiranja Afrike *de facto* kolonijalnom ostavštinom pod patronatom MMF-a, čije se sirovine s vremena na vrijeme mogu i opljačkati. Bushova administracija vrlo je agresivno odgovorila na sve veću prisutnost Kine u Africi, osobito u sudanskoj regiji Darfour, gdje su Kinezi pronašli golemo naftno područje. Nimalo slučajno, Washington je uskoro optužio Sudan za genocide u Darfouru, a američki ministar vanjskih poslova pozvao je NATO-ove trupe da ondje *uspоставe mir*.

U zadnjem poglavlju, **Rat Washingtona na "Velikom Bliskom istoku"** (281.-304.str.), autor ukazuje na to da se pobune iz 2010. i 2011. godine na Bliskome istoku i u Africi uklapaju u geografski kontekst Bushova plana za *Veliki Bliski istok* kojim se uvode *demokracija* i gospodarske reforme *liberalnog slobodnog tržišta* na područja islamskih zemalja od Afganistana do Maroka. Ustanci su bili tek sljedeći veliki korak kojim će strateški dio Euroazije biti doveden pod izravnu vojnu kontrolu SAD-a i NATO-a i kojim će azijske države od Japana do Kine i Indije, biti spriječene u provođenju potpuno neovisne vanjske politike. Za razliku od Tunisa i Egipta, gdje su

William Engdahl

promjene režima imale sva obilježja prevrata koje je SAD organizirao po modelu *obojenih revolucija* u Gruziji i Ukrajini 2004., u Libiji se Washington nije mogao sakriti iza *fasade* nenasilnih prosvjednih mladih, nego je bio primoran posegnuti za naoružavanjem i obučavanjem autohtonih pripadnika libijske opozicije u onome što je preraslo u pravi pobunjenički građanski rat.

Većina je sadržaja knjige *Mitovi, laži i ratovi za naftu* ponavljanje gradiva iz Engdahlovih knjiga *Stoljeće rata* i *Stoljeće rata 2*, samo što ovdje autor stavlja naglasak na mit o ograničenim zalihama nafte, koji su proširili anglo-američki

naftni divovi i s njima povezani politički moćnici. Knjiga je, bez obzira slagali se s osnovnom autorovom tezom o ograničenosti zaliha nafte ili ne, korisna za razumijevanje suvremenog anglo-američkoga kolonijalizma, ratova i sukoba na Bliskom i Srednjem istoku te sjevernoj Africi. Iako ne isključuje i postojanje ostalih uzroka sukoba i ratova u svijetu, autor ističe kontrolu nad naftom, najvažnijom u širem kontekstu suvremenih događanja. Držeći se isključivo povijesnih činjenica, Engdahl podsjeća da, uz službenu povijest, postoji i skrivena povijest svijeta koju će neki povjesničari i političari ili ignorirati ili proglašiti *teorijom zavjere*, što je danas vrlo popularan način odvratanja pozornosti od ozbiljnosti sadržaja koje pruža određena knjiga slične tematike. S obzirom na to da je sadržaj knjige suprotan svemu što možemo čuti na nacionalnoj televiziji, pročitati u najprodavanijim domaćim listovima ili pak pronaći u školskim programima, on je koristan i u tome pogledu jer nam ukazuje na to da se brojni događaji ne zbivaju baš tako spontano kako ih se prikazuje u većini medija, ako ih se, naravno, uopće i spomene.